

Västra Strö kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

HENRIK NILSSON 2017-09-26

Max Laserna
Byggnadsantikvarie

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

Västra Strö kyrka

Östra Onsjö församling, Frosta kontrakt, Lunds stift, Västra strö socken, Strö 47:1, Eslövs kommun, Skåne län, Skåne.

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Västra Strö ligger i slättbygden en knapp mil nordväst om Eslöv, där godsförvaltningen på närbelägna Trolleås slott sedan medeltiden satt sin prägel på odlingslandskapet med underlydande kyrkbyar och gårdar. Tillgången till betes- och slåttermark kring Saxån skapade redan i förhistorisk tid goda förutsättningar för djurhållning, och arkeologiska fynd visar på en lång kontinuitet av bosättningar på platsen. Några hundra meter sydväst om kyrkan står de så kallade Thulestenarna på en liten kulle fullt synliga i åkerlandskapet. Västra Strö-monumentet, som det också benämns, har daterats till kring år 1000 och består av sju resta stenar varav två med runinskrifter. De sistnämnda berättar om Fader, som lät resa stenarna för sin bror Assar som dog under vikingafärd i norr, samt för Björn, med vilken han samägde skepp.

Ortsnamnet Strö tros härstamma från fornnordiskans *Ströy*, med betydelsen strömmande vattendrag. En alternativ tolkning gör gällande att betydelsen skulle vara strå. På 1100-talet skrevs ortsnamnet just som Ströy, medan byn på 1300-talet benämns

Flygbild över Västra Strö kyrka tagen från norr. Till vänster i bilden syns platsen för den medeltida kyrkan. I överkant skimtar Trolleås slott och kyrka. Foto: Pär-Martin Hedberg, 2014.

som *Othenströ*, dvs Strö i Othense (Odensjö, senare Onsjö) härad. Under 1300-talet kom också flera av Västra Strö-gårdarna i Lunds domkyrkas ägo, för att under 1500-talet dras in av kronan och främst fördelas till adeln. Byn tycks från denna tid och framåt ha bestått av ett knappt 30-tal gårdar, varav flertalet vid mitten av 1600-talet hamnade under Näs (idag Trollenäs). Kyrkbyn bevarar idag en bystruktur från tiden efter 1800-talets skiften, med enstaka kvarliggande gårdar och oregelbundet placerade gatehus. Centralt placerade finns två tidigare skolhus från 1700- respektive 1800-talet, varav det förstnämnda idag fungerar som kyrkstuga.

Västra Strö ingår i den av Riksantikvarieämbetet utpekade riksintressanta kulturmiljön Västra Strö - Trollenäs [M53], där kyrkan och kyrkbyn med skola/fattighus, gatehus och bevarade gårdar definieras som uttryck för riksintresset.

Kyrkobyggnaden

Västra Strös medeltida kyrka uppfördes troligen vid slutet av 1100-talet. Till följd av 1800-talets kraftiga befolkningsutveckling kom merparten av de skånska landsortskyrkorna att antingen byggas ut kraftigt eller rivats till förmån för nybygge. I Västra Strös fall föll valet 1873 på det senare alternativet och fyra år senare stod den nya helgedomen färdigbyggd strax sydväst om den medeltida kyrkogården som idag fungerar som ödekyrkogård.

Byggherre för nybyggnaden var friherren och kyrkans patronus, Nils Trolle på Trollenäs. Patronatsförhållandet bestod till 1922 då patronatsrätten upphävdes genom lag och sockenkyrkorna blev församlingarnas egendom. För ritningarna stod byggmästare Peder (ibland Peter) Christian Sörensen (1824–1887) som även ritat en handfull andra kyrkor i Skåne, däribland Bosarps kyrka, samt flera byggnader i Botaniska trädgården i Lund. Ritningarna ska även ha justerats av arkitekt Johan Erik Söderlund (1826–1875) vid Överintendentsämbetet.

Kyrkan uppfördes i nygotisk stil med västtorn med högrest spira, långhus samt lägre och smalare kor med femsidig absid i öster. De oputsade murverken bestod av tuktad gråsten och takfallen var avtäckta med skiffer. Från den gamla kyrkan överfördes två kyrkklockor, i övrigt nyttillverkades all fast inredning. En medeltida dopfont och en vigvattensten som idag finns i Näs kyrka anses härstamma från Västra Strös romanska kyrka.

1926–27 genomfördes den första större restaureringen under ledning av domkyrkoarkitekt Theodor Wählin. Arbetena omfattade underhålls- och reparationsarbeten såväl exteriört som interiört. De tydliga förändringarna tycks dock varit begränsade. Den invändiga kvadermålningen vitkalkades och delar av den fasta träinredningen genomgick enligt Wählins arbetsbeskrivning följande behandling: ”Bänkar, orgelläktare, sakristiaväggens västra sida samt insidan av dörr mot tornet och insidan av sakristians ytterdörr tvättas, ekådringen bättras och laseras med bensvart, tillsatt med en aning bränd terra, så att de få ton av gammal mörknad ek”. Samma metod tycks även ha använts på altarring samt predikstol med baldakin. Utöver detta tillkom nya värmeugnar vid murstockarna som omplacerades.

Interiören fotograferad vid okänd tidpunkt, dock efter 1920-talets vitkalkning av väggarna och innan 1940-talets installering av elektrisk uppvärmning. Bild från ATA. Foto: O. Ohm, Malmö.

Vid slutet av 1940-talet installerades elektrisk belysning och värme. 1948 skänktes en ny lillklocka till kyrkan av kyrkvärden Anders Nilssons barn till faderns och moderns minne. Två år senare, 1950, utfördes nästa restaurering. Långhusets och korets ursprungliga skiffertak hade vittrat och orsakat fuktskador i undertak, murar och valv. Dessa reparerades och takfallen belades av ekonomiska skäl istället med rött enkupigt tegel. Invändigt målades kyrkans väggar och valv vita, nedtill med oljefärg och i övrigt med limfärg. Endast några år senare, 1958, tycks nya sprickbildningar ha uppstått i valven, som återigen lagades och ströks med limfärg medan väggarna målades med bruten plastfärg av fabrikatet Winitex. På 1950-talet skänkte även Västra Strö kyrkliga sällskap två mattor till kyrkan, en kormatta och en till altarringen. Båda ska ha tillverkats på epilektikerhemmet i Höör. Från sent 1950-tal till 1980-tal sanerades kyrkan vid ett flertal tillfällen efter allvarliga angrepp av strimmig trägnagare.

1998–99 restaurerades tornet. Murverket omfogades och spirans skiffertak lades om. En ny vindflöjel tillverkades med den ursprungliga som förlaga och trapphustaket lades om med blyplåt. I vapenhuset återskapades kvadermålningen som målats över vid tidigare restaureringar. Tio år senare omfogades murverken på hela kyrkan och långhusets tak fick nya takpannor från Vittinge medan de befintliga Svedalatakpannor som var i gott skick återanvändes på koret. Därtill försågs kyrkan med nytt avvattningsystem i kopparplåt.

I april 2012 rasade delar av innertaket ner och kyrkan fick av säkerhetsskäl stängas. Sprickorna har vid kontroll inte bedömts förvärrats, däremot befaras murstocken trycka ut kyrkans ytterväggar. Kyrkan är därför fortsatt stängd i väntan på invändig renovering.

Kyrkans huvudentré i väster. Notera trappornets putsrustik, vars kontrast till naturstensmurverket får effekten att byggnadsdelen ger sken av att vara senare adderat.

Exteriör

Västra Strö kyrka har torn i väster, ett fem valvtravéer långt långhus samt lägre och smalare kor i öster som avslutas med en femsidig absid. Norr om västtornet, i anslutning till långhuset, finns ett trapptorn. Fasaderna består upptill takfoten av tuktad natursten medan gavelrösten, tornets klockvåning och trapptornet är murade i tegel som försetts med stänkpudsad kvaderimitation. Naturstensfasadernas stenar har på flera ställen synlig kilsöm, dvs borrhål från brytningen, och är fogade med åsfog som kompletterats med skolsten. Under takfoten på samtliga byggnadsdelar löper en putsad spetsbågefris samt en takfotsgesims i två språng. De spetsbågiga fönster- och dörrömfattningarna är indragna i två språng och slätputsade med kvaderindelning. Solbänkar är gjutna i betong och slätputsade. Samtliga fönster är målade med blågrå oljefärg och har båge och karm i trä samt spröjsverk i gjutjärn.

Kyrkans huvudentré i västtornet är försedd med en slätputsad och utskjutande portal uppbyggd av pilastrar som bär upp en spetsbågig arkivolt. I tympanonfältet sitter en marmorskiva med inskriptionen ”Uppbyggd år 1877 under Oscar II av Nils Trolle”. Kyrkporten utgörs av en pardörr i ek med vardera tre fyllningar, varav de översta pryds av latinska kors. Portalen är avtäckd med blyplåt och kröns av ett latinsk kors i samma material. Tornet har i bottenvåningen ett fönster åt söder och två i tornvåningen, åt söder respektive väster. Klockvåningen har parställda spetsbågiga ljudöppningar med

luckor av stående brunmålad träpanel. Tornspiran har formen av ett högrest tälttak där mötena mellan takfallen är avfasade. Mot takutsprånget buktar takfallen utåt. Spiran är avtäckt med skiffer som innehåller glimmer och skiftar i färgskala mellan grått och lila. I varje takfall sitter en zinkplåtsinkladd takkupa och i norra takfallet finns även en zinkplåtsinkladd taklucka. Spiran kröns av en vindflöjel.

Trapptornet har fyra mindre lansettbågiga fönster, varav de tre närmast tornet är placerade i axel ovanpå varandra medan det fjärde sitter centrerat över den spetsbågiga dörröppningen. Det rakslutade dörrbladet har tre fyllningar och är täckmålat i brunröd kulör. Torntaket är skivtäckt med blyplåt.

Långhuset har fem stora fönsteröppningar i söder respektive norr. I det östra gavelröstet finns ett mindre rundfönster. Långhusets sadeltak är avtäckt med enkupigt rött lertegel från Vittinge.

Korets fönsteröppningar, en i söder och en i norr, är mindre än långhusets. I gavelröstet finns en rundbågig blindering. Koret har liksom långhuset sadeltak som är täckt med enkupigt rött lertegel från Svedala tegelbruk.

Absidens två fönsteröppningar i nordost och sydost är i sin tur mindre än korets och spröjsningen är enklare än på kyrkans övriga fönster. Rakt i öster leder en fyra steg hög trappa i granit upp till prästingången. Det spetsbågiga dörrbladet har sju fyllningar och är täckmålat i brunröd kulör. Absidtakets fem takfall är avtäckta med dubbelfalsad kopparplåt med förskjuten tvärfals.

Interiör

Då kyrkan sedan 2012 är stängd till följd av ras har inventering endast skett okulärt från långhusets västra del under läktaren. Följande beskrivning bygger därför till stor del på de förhållande som rådde innan kyrkans stängning, enligt beskrivning i Vård- och underhållsplanen.

Via kyrkans huvudentré i väster nås vapenhuset i tornets bottenvåning. Rummet har kvadratisk planform och golvet är belagt med gula oktagonala cementklinker med svarta kvadratiska passbitar. Väggarna är vitkalkade nedtill och från dörrarnas överstycke och uppåt kvadermålade i ljust röd kalkfärg med mörkare fogar. Dörrnischerna i väster och öster samt fönsternischen i söder är spetsbågiga och djupa. Västportens pardörr i lackad ek har liksom den mörkbetsade pardörren mot kyrkorummet tre fyllningar per dörrblad. Fönstret i söder är bemålat i brun kulör. Det vitmålade taket består av en serie stickbågar gjutna i betong mellan I-balkar.

Långhuset består av fem valvtravéer. Golvet är belagt med samma cementklinker som i vapenhuset medan väggar och takets kryssvalv är vitmålade. Valven saknar ribbor och vilar på pilastrar, där kapitälerna på gördelbågarnas pilastrar pryds av ett änglahuvud. Gördelbågarna är rundbågiga medan sköldbågarna är spetsbågiga. I varje valvtravé finns högresta, spetsbågiga och djupa fönsternischer i båda väderstreck. Fönstren är bemålade i brun kulör. Orgelläktaren i väster upptar långhusets hela bredd och är

liksom den övriga fasta inredningen i trä ekådrad och senare mörkbetsad. Läktaren vilar på valvens pilastrar samt på fyra pelare i trä med profilerade lister och figursågade konsoler. Barriären är indelad i tre sektioner med fem fyllningar vardera. Orgelläktaren nås genom det utvändiga trappornet. Den nygotiska bänkinredningen står på upphöjda och lackade trägolv i två öppna kvarter på var sida mittgången. Såväl längst fram som längst bak i kvarteren har bänkrader avlägsnats. Valvtravéen längst i öster saknar helt bänkar och upptas i stället av dopfont och kyrkklocka i norr samt predikstolen i sydost. Nedanför predikstolen finns även ett äldre akustiskt piano. I mittgångens förlängning ligger en vävd matta med abstrakt mönster föreställande Kristi fotsteg. I väster har en bänkrad på vardera sida tagits bort till förmån för bland annat kapphängare och förvaring. Borttagna bänkrader förvaras på orgelläktaren.

Koret nås via två trappsteg i granit och avskiljs från långhuset av en spetsbågig triumfbåge. Golvet är belagt med samma cementklinker som i vapen- och långhus. På insidan av altarringen ligger ett målat brädgolv som täcks av en vävd matta med kvadratiska fält prydda med olika mönster. Väggarna är slätputsade och målade i vit kulör, möjligen med förstärkt limfärg. I söder och norr finns vardera en spetsbågig och djup fönsternisch med brunmålade fönster. Över koret spänner ett stjärnvalv utan ribbor.

Sakristian är inrymd i den femsidiga absiden som avskiljs från koret av altaruppsatsen. Rummet har gråmålat brädgolv som täcks av en gul heltäckningsmatta. Över absiden spänner ett hjälmvalv utan markerad övergång till väggarna. Väggar och valv är vitmålade, möjligen med förstärkt limfärg. Rakt i öster finns en dörröppning med

Kyrkorummet från väster. På triumfbågen syns spåren av raset som fått till följd att kyrkan sedan 2012 är stängd.

spetsbågigt dörrblad med sju fyllningar. Dörren med karm är ådringsmålad och mörkbetsad. På vardera sida om dörren finns ett mindre spetsbågigt och brunmålat fönster. Sakristian är inredd med bland annat skrivbord, lösa stolar samt textilskåp.

Inredning och inventarier

Då kyrkan sedan 2012 är stängd till följd av ras har inventering endast skett okulärt från långhusets västra del under läktaren. Följande beskrivning bygger därför till stor del på de förhållande som rådde innan kyrkans stängning, enligt beskrivning i Vård- och underhållsplanen.

Västra Strö kyrka bevarar i stor utsträckning fast inredning och inventarier från nybyggnadstiden. I följande stycke är inredning och inventarier samtida med kyrkans uppförande 1877 och troligen utformade av byggmästaren P.C. Sörensen om inte annat anges.

Altaret utgörs av ett blockaltare i trä klätt i gul sammet som även fungerar som förvaringsskåp med dörrar mot sakristian. Altaret täcks av ett antependium tillverkat 1953 av textilkonstnärinnan Hillevi Nilsson i Hammenhög.

Altaruppsatsen i utpräglad nygotisk stil är tredelad och utgör samtidigt skrank mot sakristian, där de två sidopartierna är försedda med dörrar. De tre delarna kröns av vardera en vimperg som är utsmyckade med bland annat tureller, krabbor, krönskors, spetsbågeblinderingar och profilsågade symboler som tre- och fyrpass. Dörrbladen pryds av geometriska figurer. Altaruppsatsen är ekådrad och mörkbetsad med detaljer i bland annat rött, blått, gult, grönt och förgyllning.

Altartavlan som är centralmotiv i altaruppsatsen är en olja på duk utförd 1877 av den danske konstnären Christian Andreas Schleisner (1810–1882). Motivet, den knäfallande kvinnan framför Jesus, är hämtat från Uppenbarelseboken och bibeltexten ”Kom icke vid mig, ty jag är icke ännu uppfaren till min Fader”, återfinns under tavlan.

Den femsidiga *altarringen* i ekådrat och mörkbetsat trä upptar större delen av koret och har en barriär av svarvade balusterdockor. Sockeln pryds med dekorativa hål i form av tre- och fyrpass samt stjärnor. Hand- och knäfall är klädda med gul plysch.

Den nygotiska altaruppsatsen med altartavla av Christian Andreas Schleisner.

Predikstolen med baldakin är ådringsmålad och betsad likt den övriga fasta inredningen i trä. Detaljer är utförda i bland annat blått, rött, gult och förgyllning. Predikstolen har femsidig korg, där den femte sidan döljs mot kyrkans södra yttermur medan de fyra övriga sidorna har fält framställande evangelisterna avgränsade av kolonnpar. Korgen vilar på sexkantig fot med profilerad kolonnbas och fältindelad skaft. Trappbarriären är fältindelad av kolonnpar likt korgen. Den åttasidiga baldakinen är uppbyggd som ett förkroppat bjälklag. I nederkant löper en fris med fyrpass och fiskblåsemönster. Upptill avslutar en utskjutande list prydd av liljor och tureller. Baldakinen kröns av en korsblomma. Det brädade undertaket är målat i blå kulör och indelas av listverk i åtta fält. Centrerat hänger en förgylld duva.

Den formgjutna nytgotiska dopfunten är placerad nordväst om altaret.

Dopfunten i formgjuten betong har ett utpräglat nygotiskt formspråk med tolvsidig cuppa och sexsidig fot. Cuppan pryds av en fris av stiliserade blommor i hästskobågar med spetsig hjässa. I närbelägna Näs kyrka finns en medeltida dopfont som anses ha tillhört Västra Strös romanska kyrka.

Bänkinredningen i två öppna kvarter är ekådrad och mörkbetsad. Gavlarna är fästa i sexsidiga stolpar och pryds av tre- och fyrklöver. Ryggstöden är fältindelade, liksom de vid 1920-talets restaurering tillkomna psalmbokshållarna och fotstöden. De främsta bänkraderna i varje kvarter utgörs av herrskapsbänkar för patronatsfamiljen på Trolenäs. Dessa är försedda med dörrar vars fyllningar bär släktens adelsvapen samt en stiliserad skriftrulle med året 1877, flankerade av stiliserad växtornamentik i relief. Dörrarna har snidade krönpartier med växtslingor. Bänkskärmarna mot koret har fältindelningar som inramas av figursågade och ådringsmålade stiliserade växtslingor.

Nummertavlan i trä är svartmålad med detaljer i förgyllning. En bård av figursågade fyrpass och fiskblåsemönster löper runt tavlan som upptill avslutas med ett förgyllt änglahuvud och en list prydd av liljor som kröns av ett klöverbladskors. Nummertavlan hänger på långhusets östra vägg, norr om triumfbågen. Till nummertavlan hör en steg i ådrat och mörkbetsat trä med fem steg.

Orgeln tillverkades 1877 av Knud Olsen orgelverkstad i Köpenhamn och har åtta stämmor fördelade på en manual plus pedal. Olsen var vid tiden en av Danmarks främsta orgelbyggare. Renoveringar har utförts 1900 av Alfred Ahlfors, Eslöv samt 1973 av

J. Künkels Orgelverkstad AB , Lund. Fasaden är anglosaxiskt inspirerad med synligt metallpipverk med två målade bårder upptill. Originalklaviaturen är utbytt men finns bevarad i orgelhuset.

Kyrkan har tre *kyrkklockor*. *Storklockan* av malm är gjuten 1692 och pryds av inskriptioner. Klockan lär tidigare ha hängt i Näs kyrka. *Lillklockan* av malm är enligt dess inskription omgjuten 1813 av Lars Olsson i Malmö på befallning av Arvid Trolle och pryds i överkant av en akantusfris och en krona. Klockan sägs ha låtit illa och ska av den anledningen flyttats till koret 1948 där den ännu är placerad. Den ersättande *lillklockan* skänktes samma år till kyrkan av kyrkvärden Anders Nilssons barn till faderns och moderns minne. Klockan göts av M & E Ohlssons klockgjuteri i Ystad och är i överkant dekorerad med en fris med löpande hund.

Kyrkogård

Nordöst om kyrkan finns den romanska ödekyrkogården bevarad. Den medeltida helgedomens placering markeras av ett högrest träkors. Marken är gräsbeklädd och fåtal äldre stående gravstenar är fritt utplacerade. I öster finns även ett antal liggande äldre gravstenar. Vegetationen består av en handfull solitära lindar och lönnar, vilka också är de dominerande trädslagen i den omgivande trädkransen.

Norr om kyrkan karaktäriseras kyrkogården av äldre högresta gravstenar vars kvartersstruktur fått ge vika för gräsade ytor.

Kyrkogården närmast kyrkan anlades i samband med uppförandet på 1870-talet. Den inringas av häckar, främst hagtorn och avenbok, samt en trädkrans av lönn med inslag av lind. Från huvudentrén vid parkeringen i söder löper en diagonal grusgång mot västtornet. Sydväst om denna gång är kyrkogården gräsbeklädd med ett fåtal grusade gravplatser. Gravstenarna är oregelbundet placerade, flertalet är från tiden kring sekelskiftet 1900 och decennierna därefter. De grusade gravplatserna inramas av stenkantar och i något fall av stenstolpar med kätting. I kvarteret mellan den diagonala gången och kyrkans sydfasad är gravplatserna belagda med ljus singel och inringas av lågt klippt buxbom. Gravstenarna är i lägre skala, typiska för tiden från 1930-talet och framåt. Vegetationen söder om kyrkan domineras av barrträd och städsegröna buskar, såväl formklippta som fritt växande.

Väster, norr och öster om kyrkan är kyrkogården gräsbeklädd, frånsett den grusade gång som löper runt kyrkan. I norr och väster finns ett flertal sporadiskt bevarade äldre och högresta gravstenar. I det nordvästra hörnet, mot den västra häcken, är ett antal äldre gravstenar uppställda. Vegetationen begränsar sig till ett par höga tujor. I öster saknas gravstenar, här växer bland annat lagerträd, hägg och idegran.

Genom en utvidgning norrut vid mitten av 1900-talet sammanfogades den befintliga kyrkogården med ödekyrkogården. Endast den södra delen av utvidgningen är tagen i bruk, vilken inramas av tujahäckar som även fungerar som rygghäckar för merparten av gravplatserna. Dessa är primärt belagda med ljus singel och inramas av lågt klippt buxbom. Längst i öster finns ett bårhus i gult tegel, samtida med utvidgningen, och söder om detta en urnlund som tillkom vid mitten av 1990-talet. Norr om kvarteret anlades på 2000-talet en minneslund med sittbänkar, blomsterplanteringar, fjärilsbuskar samt några solitärer i form av blodlönn och japansk körsbär.

Byggnader på kyrkogården

Nordost om kyrkan uppfördes i samband med kyrkogårdens utvidgning vid mitten av 1900-talet ett gravkapell eller bårhus i gult tegel med kopparbeklätt sadeltak. Taktäckningsmaterialet har efter stöld bytts ut mot svartplåt. Byggnaden används idag som redskapsbod, men den interiöra ombyggnaden är reversibelt utförd.

Söder om ödekyrkogården ligger kyrkstugan i gråsten med högrest sadeltak klätt med enkupigt tegel. Den västra gavelväggen är utförd i korsvirkesteknik med tegel i fackverken samt brädat och rödfärgat gavelröste. Dörrar och fönster från olika delar av 1900-talet. Byggnaden uppfördes på 1700-talet och har tidigare fungerat som skola och fattighus.

Kulturhistorisk karaktärisering för Västra Strö kyrkoanläggning

Västra Strö kyrka ligger i ett område som genom Thulestenarna, kyrkorna och Trollenäs godsanläggning illustrerar ett kontinuerligt ianspråktagande av landskapet sedan förhistorisk tid. Området Västra Strö-Trollenäs är utpekat som riksintressant för kulturmiljövården och Västra Strös kyrka samt kyrkbyn med skola/fattighus, gatehus och bevarade gårdar definieras som uttryck för riksintresset.

Kyrkan som byggdes 1877 och då ersatte socknens romanska kyrka är uppförd i nygotisk stil. Nygotiska kyrkor började uppföras vid mitten av 1800-talet och byggnadsstilen var under århundradets sista decennier norm för kyrkobyggnade i Sverige. Nygotiken präglas av symmetri, exakta linjer och formgjutna detaljer i det moderna materialet betong. I Skåne, där åren 1840–1910 var den mest intensiva kyrkobyggnadsperioden sedan 1100-talet, synliggjordes den lokala tegelindustrin i en ansenlig mängd kyrkor i rött eller gult maskinslaget tegel, som redan av sin samtid gavs det nedlåtande epitetet eslovgotik.

I Västra Strö kyrka, som ritades av byggmästaren P.C. Sörensen, ser vi en för nygotiken ovanligare fasadbehandling, med synliga murverk i tuktad natursten. Endast fem kyrkor i Skåne byggdes under perioden 1860–1910 med fasader i natursten, varav Västra Strö var den första. Putsrustiken i gavelrösten, tornets övre del samt trapptornet bidrar till det medeltidsromantiserande uttrycket, och kan tolkas som att Sörensen velat skapa bilden av en tillbyggd medeltida kyrka.

Kyrkan bevarar exteriört sitt ursprungliga utseende undantaget att långhusets och korets skiffertak sedan 1950-talet är avtäckta med tegel. Den för den skånska nygotiken ovanliga fasadbehandlingen gör kyrkan intressant i ett arkitekturhistoriskt perspektiv.

Även interiört karaktäriseras Västra Strö kyrka av ett välbevarat och sammanhållet nygotiskt formspråk, inte minst genom den helt intakta fasta inredningen. Den mest påtagliga förändringen är att den typiskt nygotiska kvadermålningen i kyrkorummet vitkalkats.

Västra Strös kyrkogård präglas av ett relativt stort antal bevarade gravstenar från tiden kring sekelskiftet och decennierna därefter, inte minst norr om kyrkan. Här har gravplatsindelning och kvartersstruktur från tiden emellertid övergetts till förmån för gräsade ytor. Den sydvästra delen karaktäriseras av högresta gravstenar vars gravplatser inramas av stenkant och i något fall av stenstolpar med kätting. Kvartersstrukturen är oregelbunden och accentueras av högväxta barrträd som silver- och idegran. Direkt söder om kyrkan har gravplatserna en mer strikt rutnadsindelning och vårdarna utgörs främst av lägre hållna stenar typiska för 1930-talet och framåt.

Norr om den ursprungliga delen av kyrkogården finns en utvidgning från mitten av 1900-talet, med tidstypisk utformning såsom gravstenar i lägre skala placerade mot

rygghäckar av tuja. På den nya delen av kyrkogården ryms även urn- och minneslund, vilka är uttryck för förändrade gravskick under senare delen av 1900-talet. Nordväst om kyrkan ligger ödekyrkogården till den romanska kyrkan, vars tidigare placering markeras med ett högre träkors. Ödekyrkogården utgör en viktig länk till socknens äldsta historia.

Att tänka på:

- Västra Strö kyrka bevarar i mycket stor utsträckning sitt ursprungliga nygotiska formspråk såväl exteriört som interiört. Endast fem kyrkor i Skåne byggdes under perioden 1860-1910 med fasader i natursten, varav Västra Strö var den första. Detta bör beaktas vid alla eventuella förändringar. Även små förändringar kan påverka kyrkans kulturhistoriska värden.
- Ett återställande av kyrkorummets kvadermålningar skulle stärka det sammanhållna nygotiska uttrycket.
- På ödekyrkogården finns en handfull äldre gravstenar som förvaras liggande och på ett till synes temporärt vis. Gravstenarna bör ges en mer permanent förvaring i upprest läge.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen.

Kyrkan och kyrkogården ingår i fornlämningsområde Västra Strö 51:1. Lämnningen avser bytomt för Västra Strö enligt 1722 års karta och skyddas enligt 2 kap. kulturmiljölagen. Ödekyrkogården med RAÄ-nummer Västra Strö 1:1 skyddas enligt samma kapitel och lag.

Kyrkan utgör en del av Riksintresse för kulturmiljövården, Västra Strö - Trolleås [M53].

Källor och litteratur

Västra Strö kyrka, Eslövs församling, Lunds stift, Skåne län – Underhållsplan, 2006-03-16. Restaurator AB, Malmö.

Bengtsson, B. (red.) och Sundström, Å. (red.), *Skånes bebyggelse: en skildring i ord och bild, D. 4*, Malmö: Skand. litt., 1963.

Dahlberg, M (red.): Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet 2008.

Svenska kyrkan Eslöv. Kyrkor & lokaler. Västra Strö kyrka: <https://www.svenskakyrkan.se/eslov/vastra-stro-kyrka>, hämtad 2017-03-29.

Eslövs kommun. Västra Strö kyrka: <http://www.eslov.se/upplevadora/uppleveslov/kyrkor/vastrastrokyrka.10687.html>, hämtad 2017-03-29.

Länsstyrelsen. Samhällsplanering och kulturmiljö. Kulturmiljöprogram: http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/kulturmiljoprogram/sarskilt-vardefulla-kulturmiljoer-i-skane/eslov/Pages/Trollenas-V_Stro.aspx, hämtad 2017-03-29.

Riksantikvarieämbetet. Fornsök: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, hämtad 2017-03-30.

Diverse arkivmaterial, antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), Stockholm.

Platsbesök 2017-xx-xx. Informant:

Övriga uppgifter

Inventeringsdatum: 2017-09-20

Fältinventering: Henrik Nilsson och Max Laserna

Foto (där inte annat anges): Henrik Nilsson och Max Laserna

Layout: Henrik Nilsson

Kvalitetsgranskning: Max Laserna, byggnadsantikvarie

Färdigställd: 2017-09-26